

18. *Tinova ekonomika v Ukraini: stan, tendentsii, shliakhy podolannia. Analitychnyi ohliad [Shadow economy in Ukraine: condition, tendencies, policy of the break. Analytical overview]* / S. S. Chernyavski, A. V. Titko and others. Kyiv : NABC, 2017. 152 p. (In Ukrainian)
19. Harazishvili, Y. M. & Dmitrenko, N. M. (2013). *Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia tinovoi zainiatosti v Ukraini. [Methodical approach of the estimation of the shadow employment in Ukraine]. Ekonomika Ukrainy - Economy of Ukraine*, 12. 16–28. (In Ukrainian)
20. Bovi, M. (2003). *The Nature of the Underground Economy – Some Evidence from OECD Countries. IMAD. P. 60–70.*
21. Faye, C. (2017). *Emerging from the Shadow: The Shadow Economy to 2025. ACCA. 1–36.*
22. Feige, E. (1990). *Defining and Estimating Underground and Informal Economies: The New Institutional Economics Approach. World Development. Vol. 18, Issue 7. № 7 (18). P. 989-1002.*
23. Mara, E. R. (2011). *Causes and consequences of underground economy. Babes Bolyai University of Cluj-Napoca. 1109–1116.*
24. Schneider, F. (2017). *Implausible Large Differences of the Size of the Underground Economies in Highly Developed European Countries? A Comparison of Different Estimation Methods. CESifo Working Paper. 16 p.*
25. Schneider, F. (2017). *Estimating the Size of the Shadow Economies of Highly-developed Countries: Selected New Results. Leibniz Institute for Economic Research at the University of Munich. 44–53.*
26. Schneider, F. & Williams, C. *Shadow economy: the size, causes and consequences of growth. The Institute of Economic Affairs. 186 p.*
27. Smith, P. (1994). *Assessing the Size of the Underground Economy: The Statistics Canada Perspective. Canadian Economic Observer. May. P. 3-31.*
28. Tanzi, V. (1983). *The underground economy in the United States: Annual estimates, 1930-1980. IMF Staff Papers, 30 (2). 283-305.*
29. Trebica, B. (2015). *Mimic Model : A Tool to Estimate the Shadow Economy. Academic Journal of Interdisciplinary Studies. 295–299.*
30. Zinnes, C. & Eilat, Y. (2002). *The Evolution of the Shadow Economy in Transition Countries: Friend or Foe? A Policy Perspective. World Development. Elsevier Csince UK. Vol.30. № 7. 1233-1254.*

ДАНИ ПРО АВТОРА

Лук'яненко Ірина Григорівна, завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
вул. Сковороди, 2, кафедра фінансів, НаУКМА, Київ, 04070, Україна
e-mail: Iryna.lukianenko@ukma.edu.ua; luk@kse.org.ua
orcid.org/0000-0002-4128-5909
Researcher ID: I-3725-2018

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Лукьяненко Ирина Григорьевна, заведующая кафедры финансов,
д.э.н., профессор
Национальный университет «Киево-Могилянская академия»
ул. Сковороды 2, кафедра финансов НаУКМА, г. Киев, 04070, Украина
e-mail: Iryna.lukianenko@ukma.edu.ua; luk@kse.org.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Lukianenko Iryna, head of the Department of Finance,
Doctor of Economic Science, Professor,
National University of «Kyiv-Mohyla Academy»
Skovoroda 2, street, Department of Finance, NaUKMA, Kyiv, 04070, Ukraine
e-mail : Iryna.lukianenko@ukma.edu.ua; luk@kse.org.ua

УДК 341.215.2

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-113-121>

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

**Студінський В. А.,
Романчук К. В.**

Метою статті є виявлення основних переваг та ризиків для вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників у процесі інтеграції в європейський простір та оцінка їх впливу на розвиток вітчизняного аграрного сектора.

У статті розкриваються проблемні питання інтеграційних процесів українського агропромислового комплексу в європейський простір. Розглянуто, зокрема, потенційні можливості вітчизняного агросектору, його нинішні здобутки. Дана також характеристика інвестиційного клімату в сільське господарство України. Визначені проблеми екологічного спектру та показано, що на нинішньому етапі екологічна складова значно покращилася. Зроблено спробу визначити ризики європейської інтеграції агропромислового комплексу України. Також визначено, що необхідно здійснювати секторальні якісні зміни в політиці європейських інтеграційних процесів України.

Висновки. Таким чином, український агропромисловий комплекс має серйозний економічний потенціал, що дозволяє йому знаходитися у стані позитивної динаміки та має хороші перспективи інтеграції у євро простір. Разом з тим, даний процес повинен вписуватися у загальний контекст реформ та секторальних змін в економіці України. При цьому зберігається важлива роль держави в регуляторних процесах економікою взагалі та аграрним сектором зокрема.

Ключові слова: європейська інтеграція, Європейський Союз, господарства, аграрний сектор, європейський інтеграційний процес, державна аграрна політика.

PROBLEMATIC ASPECTS OF EURO INTEGRATION PROCESS OF UKRAINE'S AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

Studinski V. A.
Romanchuk K. V.

The purpose of the article is to identify the main advantages and risks for domestic agricultural producers in the process of integration into European space and to assess their impact on the development of the domestic agricultural sector.

The proposed article analyzes the prospects and risks of integration of domestic agricultural enterprises into world economy. Special attention is focused on the export and import of agricultural products and the achievement of Ukraine in the field of agro-industrial complex. An estimation of foreign economic activity of agrarian enterprises of Ukraine is conducted. The implications of the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU for various sectors of the economy of Ukraine, and most especially for the agrarian sector, are assessed and analyzed. The potential benefits of signing the Comprehensive Free Trade Area Agreement for the development of the agrarian sector have been explored. Perspectives are considered and risks of European integration for agrarian enterprises and development of rural territories are analyzed. It is established that European integration for Ukraine is a way to modernize the domestic agricultural production, attract foreign investments and new technologies, increase the competitiveness of products, obtain financial resources for the development of the economy.

Conclusions. Thus, the Ukrainian agro-industrial complex has a serious economic potential which allows it to be in a positive dynamics and has good prospects of integration into the European space. At the same time, this process should fit into the overall context of reforms and sectoral changes in Ukraine's economy. Alongside with it, the state plays an important role in the regulatory processes of managing the economy in general and the agrarian sector in particular.

Key words: European integration, European Union, farms, agrarian sector, European integration processes, government regulation, government support, agriculture.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННОГО ПРОЦЕССА АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

Студинский В. А.
Романчук Е. В.

Целью статьи является выявление основных преимуществ и рисков для отечественных сельскохозяйственных товаропроизводителей в процессе интеграции в европейское пространство и оценка их влияния на развитие отечественного аграрного сектора.

В статье рассматриваются проблемные вопросы интеграционных процессов украинского агропромышленного комплекса в европейское пространство. Рассмотрены, в частности, потенциальные возможности отечественного агросектора, его нынешние достижения. Дана также характеристика инвестиционного климата в сельское хозяйство Украины. Определены проблемы экологического спектра, также указано, что на данном этапе показатели экологичности значительно улучшились. Сделана попытка определить риски европейской интеграции отечественного агропромышленного сектора Украины. Также обозначено, что необходимо осуществлять секторальные качественные изменения в европейской интеграционной политике Украины.

Выводы. Таким образом, украинский агропромышленный комплекс имеет серьезный экономический потенциал, позволяющий ему находиться в состоянии положительной динамики и имеет хорошие перспективы интеграции в евро пространство. Вместе с тем, данный процесс должен вписываться в общий контекст реформ и секторальных изменений в экономике Украины. При этом сохраняется важная роль государства в регуляторных процессах экономикой вообще и аграрным сектором в частности.

Ключевые слова: европейская интеграция, Европейский Союз, хозяйства, аграрный сектор, европейский интеграционный процесс, государственная аграрная политика.

JEL Classification: Q 13, F15

Актуальність теми дослідження. Україна історично належить до країн світу, які є лідерами у сільськогосподарському виробництві. Власне, сам образ українця асоціюється із землеробом. Чимало вітчизняних та закордонних вчених пов'язують ці традиції в Україні з однією з найдавніших землеробських світових цивілізацій – трипільською. В нинішніх умовах глобалізації та інтеграції економічних процесів перед агропромисловим комплексом України постає ряд важливих завдань. З одного боку Україна є однією з найпотужніших у потенційному відношенні країн-виробників сільгосппродукції. Лише у 2018 році було зібрано близько 70 млн. тонн зернових при загальній середній врожайності 47, 4 ц/га. Зокрема, зернобобових – 34,3 млн. т з площі 9,9 млн. га (середня врожайність 34,8 ц/га), кукурудзи 34,1 млн. т із площі 4,4 млн.га (середня врожайність 77,0 ц/га), гречки – 136 тис. т з площі 198 тис. га (середня врожайність 12.6 ц/га), проса =78 тис. т з площі 51 тис. га (середня врожайність – 15,4 ц/га). З іншого боку – виникає питання переробки даної продукції і доставки її до європейського споживача відповідної якості та дотримання стандартів, а також зберігання вирощеного врожаю. Разом з тим у сільському господарстві задіяні різноманітні види та форми виробництв.

Поряд з великими підприємствами, також існує необхідність у дослідженні функціонування малих та середніх підприємств зазначеного виду економічної діяльності, що діють на рівні національних економіки, проте проявляють зацікавленість стосовно виходу на зовнішні ринки та здійснення експортно-імпортних операцій з метою отримання валютних коштів. Тому сьогодні виникає необхідність досліджувати основні етапи євроінтеграційних процесів України та оцінювати їх вплив на розвиток сільського господарства. Це дасть змогу виявити загрози, пов'язані з реалізацією євроінтеграційних намірів, змінах зовнішньої політики, митного законодавства тощо.

Ступінь вивчення проблеми. Проблематика європейської інтеграції України доволі глибоко і широко досліджується у вітчизняній науці. Не є винятком і сільськогосподарське виробництво та його поступове інтеграційне входження на ринок Європейського Союзу. Вагомий внесок у дослідження проблематики взаємовідносин Україна – ЄС, питанню розвитку сільського господарства в умовах глобалізаційних процесів та аналіз євроінтеграційних проблем України, у тому числі і з особливостями розвитку галузі сільського господарства зробили такі вчені як П. Гайдуцький, В. Копійка, Н. Антонюк, В. Копійка, О. Краєвська, О. Шубравська, Т. Шинкаренко. Зокрема, даною проблематикою займалися і представники наукової школи Київського Національного торговельно-економічного університету А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Г.Я. Студінська та інші.

Мета даного дослідження полягає у виявленні основних переваг та ризиків для вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників у процесі інтеграції в європейський простір та оцінці їх впливу на розвиток вітчизняного аграрного сектора.

Виклад основного матеріалу. Євроінтеграційні процеси стають невід'ємною ознакою та напрямком розвитку аграрного сектора економіки України. У зв'язку з цим, необхідною є розробка аграрної політики, яка б враховувала соціально-економічну, екологічну, демографічну та інші складові, а також базувалася б на ознайомленні, вивченні та застосуванні на практиці досвіду ведення сільського господарства у зарубіжних країнах, який викликає закономірно підвищений інтерес. Першочергового значення в цьому аспекті набуває взаємообумовлена діяльність держави та господарюючих вітчизняних суб'єктів, спрямована на забезпечення продовольчої безпеки, зокрема, на регіональному рівні, та комплексний підхід при плануванні розвитку територій. Також варто зазначити, що у процесі трансформації національних економік, виходячи з досягнень науково-технічного прогресу, наявного попиту і пропозиції на товари та послуги у кількісному та якісному вимірах, а також специфіки трансформації робочої сили. Сільське господарство України тут представляє великий інтерес, оскільки має потужний потенціал розвитку.

Агропромисловий комплекс України є складовою національного господарства та виступає єдиною цілісною виробничо-економічною системою, що об'єднує низку сільськогосподарських, промислових, науково-виробничих і навчальних галузей, спрямованих на одержання, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції. За своїм складом та структурою він відрізняється від інших міжгалузевих комплексів і визначає соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, продовольчу безпеку та забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною. Для АПК головним засобом виробництва є земля, на якій вирощується сільськогосподарська продукція та сировина для виробничого та невиробничого споживання. Та разом із тим, на даний момент певною мірою порушена адміністративно-організаційна структура агропромислового комплексу. Відтак найважливішим завданням державної аграрної політики є трансформація, оптимізація та адаптація з урахуванням сучасних ринкових умов та світових тенденцій.

Тому, одним з головних завдань, що стоїть перед галузями АПК, є зростання обсягів сільськогосподарського виробництва, надійне забезпечення країни продуктами харчування та сільськогосподарською сировиною, об'єднання зусиль усіх галузей комплексу для одержання високих економічних показників і вихід на світовий ринок. У свою чергу, Угода про асоціацію України з ЄС передбачає вихід на новий якісний рівень, а саме перехід від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Угода створює передумови для подальшого вступу України до ЄС, проте вона не виступає гарантією з боку ЄС і жодним чином не є зобов'язанням з боку України. Робота над Угодою тривала п'ять років – з березня 2007 р. до березня 2012 р. Угода є безстроковою, налічує близько двох тисяч сторінок. Підписання Угоди було передбачено в листопаді 2013 р. Після підписання Угода мала б бути затверджена парламентом кожної держави ЄС. Процес затвердження (ратифікації) може тривати кілька років, і лише тоді Угода набуде чинності. Водночас, окремі положення Угоди можуть бути введені в дію з моменту її підписання [6, с.25-29].

Зокрема, було висунуто умови при підписання Угоди з ЄС: співробітництво з метою поширення регіональної стабільності; зміцнення миру та міжнародного правосуддя; утвердження верховенства права та зміцнення відповідних інституцій; реальні реформи (боротьба з корупцією, судова реформа, покращення умов підприємництва та ін.); поглиблення співпраці з метою боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, незаконним обігом наркотиків, організованою злочинністю, тероризмом, а також розвиток співробітництва у сфері надання правової допомоги у цивільних та кримінальних справах. Угода також охоплює різні аспекти співробітництва. Насамперед, це наближення України до європейських стандартів у галузі права і внутрішніх справ, демократії і прав людини, боротьби з корупцією, роботи органів юстиції; зближення України і ЄС на основі спільних цінностей, посилена участь України у програмах ЄС [8]. Угода про асоціацію має на меті запровадити умови для посилення економічних та торговельних відносин, які сприятимуть та спонукатимуть поступовій інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, зокрема, це стосується створенню поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки шляхом поступової адаптації її законодавства до вимог ЄС [2, с.234-236].

Інструментами для цього є відкриття ринків за рахунок послідовного скасування митних тарифів, надання безмитного доступу в рамках квот, а також масштабна гармонізація українського законодавства, норм та стандартів з тими, що діють у ЄС. В умовах зони вільної торгівлі особливої актуальності набуває пошук нових ринків збуту для сільськогосподарської продукції. За умов функціонування зони вільної українські виробники повинні адаптуватися до нових умов, і тому - загальна структура експорту зазнає суттєвих змін. За цієї ситуації потенційно можливі два напрями: ресурсне забезпечення первинною продукцією переробних підприємств Європейської митної зони чи тих підприємств, що будуть розміщені на території України, або ж виробництво готової продукції на території України та її продаж в межах дії Зони вільної торгівлі в рамках асоціації з ЄС. При цьому вітчизняні товаровиробники мають досить незначну тривалість часу для адаптації до вимог ЄС стосовно якості продовольства і стандартизації продукції. Важливо також врахувати специфіку регулювання зовнішньоекономічної діяльності у країнах ЄС.

Першою об'єктивною проблемою для українського села стає низька конкурентоспроможність товарів та послуг порівняно з аналогічною продукцією європейських країн. Конкурентоспроможність товарів ЄС підтримується завдяки таким механізмам: технічні стандарти, санітарні та фіто-санітарні норми, а також фінансова підтримка аграрного сектора з бюджету ЄС та окремих країн. Швидке відкриття внутрішнього ринку може привести до поширення експансії європейських товарів на український ринок. Це, в свою чергу, може зумовити ще більше поглиблення кризи аграрного сектора економіки та банкрутство вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Також серйозною проблемою є нерівномірність розподілу благ між країнами та регіонами. Найуразливішим у цьому плані стає саме сільське господарство тих країн, що не подолали ще кризи агропродовольчих секторів. Не менш актуально залишається проблема, яка обговорюється українськими сільгоспвиробниками, — це продаж землі іноземцям. Існують і інші побоювання українських аграріїв та політиків щодо вступу до ЄС.

Проблема низької конкурентоспроможності має розв'язуватися саме як виробниками сільгосппродукції, так і за сприянням власне держави. Підвищити виробництво навіть завдяки чіткому дотриманню технологій, безперечно, може кожен фермер чи господарство. Держава також повинна подбати про забезпечення гарантованого доходу сільгоспвиробникам, сприяти збуту сільгосппродукції; збільшити фінансування переобладнання підприємств новітніми технологіями, вдосконалювати соціальну інфраструктуру села. [11, с.125].

Характеризуючи митне регулювання у ЄС імпорту агропродовольчої продукції, зауважимо, що вимоги та підходи до рослинницької та тваринницької продукції різняться, причому остання підпадає під більш жорсткий контроль з боку контролюючих органів. Українські товаровиробники, які прагнуть експортувати до ЄС, повинні дотримуватися відповідних вимог. Кожна компанія, яка прагне потрапити на ринок ЄС, повинна розуміти загальні та специфічні механізми формування ринків ЄС, до яких відносяться: відповідність товарів санітарним та фітосанітарним вимогам, ринковим стандартам, які діють в ЄС; відповідність виробництв технічним та екологічним вимогам, що визнаються країнами ЄС; відповідність виробництв технічним вимогам ЄС; обізнаність щодо імпортних обмежень доступу до ринку ЄС [13]. Також варто звернути увагу потенційних експортерів на тарифне регулювання імпорту, яке діє на митній території ЄС – мита, звільнення (в тому числі тимчасові скасування) від сплати мита, квоти, антидемпінгові заходи. Слід відмітити, що відносно харчових продуктів ЄС надав преференції на 83,4% українського експорту. Стосовно решти 16,6% (круп, свинина, яловичина, м'ясо птиці та декілька додаткових продуктів) – часткова лібералізація досягається шляхом надання безмитних тарифних квот.

Євроінтеграція сприятиме зростанню продуктивності економіки та темпів технологічної модернізації під впливом конкуренції на єдиному європейському ринку та забезпеченню вільного доступу до новітніх технологій, капіталу, інформації; підвищенню кваліфікації робочої сили за умов їх вільного руху в межах єдиного ринку; створенню більш сприятливого інвестиційного середовища; істотному зростанню обсягів торгівлі на ринку ЄС; створенню передумов для прискореного зростання взаємообміну в галузях з підвищеним рівнем науки та техноємності; підвищенню якості регулятивних інститутів у бюджетній, банківській, фінансовій сферах та корпоративному управлінні. Тому, вступ України до ЄС є дієвим стимулом здійснення реформ в аграрній та інших галузях економіки. А ринкова конкуренція завжди сприятиме зростанню загальної ефективності економіки, підвищенню якості товарів і послуг. Крім того, необхідно запроваджувати на

українських сільгосп підприємствах європейські технічні правила, норми та стандарти, що є об'єктивною і необхідною умовою вступу України до ЄС [7, с.153-158].

Наприкінці 2017 р. Європейська комісія ухвалила рішення запропонувати збільшення розмірів тарифних квот для української сільськогосподарської продукції: кукурудза (на 650 тис. т), ячмінь (на 350 тис. т), пшениця та борошно (на 100 тис. т), оброблені томати (на 5 тис. т), овес (на 4 тис. т). Згідно з оцінками експертів, збільшення тарифних квот дозволяє наростити обсяги торгівлі з ЄС додатково майже на 200 млн. дол. щорічно. Наведені дані свідчать про зростання зацікавленості у країнах ЄС щодо імпорту зернових з України, в першу чергу, кукурудзи. Існування високого попиту на кукурудзу пояснюється її високою харчовою цінністю і, в першу чергу, використовується для потреб тваринництва (2/3 усієї виробленої кукурудзи). Також з зазначеної сільськогосподарської культури отримують цукор, крупи, крохмаль, рослинні олії та багато іншого. Активне запровадження зелених технологій призвело до використання технології виробництва біоетанолу та біогазу з зазначеної сільськогосподарської культури [1].

Важливим аспектом постає екологічність української сільськогосподарської продукції. Особливо він підсилюється на тлі наслідків Чорнобильської катастрофи. Хоча з моменту однієї з найбільших техногенних катастроф людства минуло понад тридцять років, проте Україна часто в європейців асоціюється саме з нею. Таке сприйняття є не безпідставним, оскільки на території України площа забруднення сільськогосподарських угідь становила понад 4,7 млн. гектарів, а також було вражено понад 2,2 млн. га лісового фонду країни. Радіонуклідного забруднення зазнали 12 областей України. Це, зокрема призвело до виведення із активного економічного обігу значної кількості природних та трудових ресурсів і також негативно вплинуло на загальний економічний розвиток України наприкінці 80-х – на початку 90-х рр.. ХХ століття [9, с. 127]. Щоправда, на сьогодні Україна серйозно покращила свої екологічні показники. Так, Україна зайняла 18 місце серед 56 країн світу, які досліджували фахівці. Вважають, що Україна завдяки переробці відходів тваринництва та рослинництва може не лише здобути енергетичну незалежність, а й стати «зеленим» донором енергії для Європи. Щоб забезпечити таку «альтернативу», в українського АПК є необхідні ресурси. Варто лише інвестувати в новітні технології для продукування альтернативної енергії з відходів і знижувати рівень шкідливого впливу на довкілля. Це дасть змогу вітчизняному агросектору вийти на якісно новий рівень і гідно конкурувати на світових ринках не лише своєю продукцією, а й як інтегратори інновацій.

Тому важливим аспектом у системі приведення вітчизняного агропромислового комплексу до світових вимог і європейських стандартів є здійснення ефективної інвестиційної політики. Так, у березні 2014 року, після отримання запиту від тогочасного уряду України, Група Світового банку негайно оголосила про свою підтримку програми реформ, метою яких є переведення економіки України на шлях сталого розвитку. Нині портфель проектів Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) в Україні складається з восьми інвестиційних проектів загальною сумою близько 2,5 млрд. доларів США та однієї гарантії на 500 млн. доларів США.

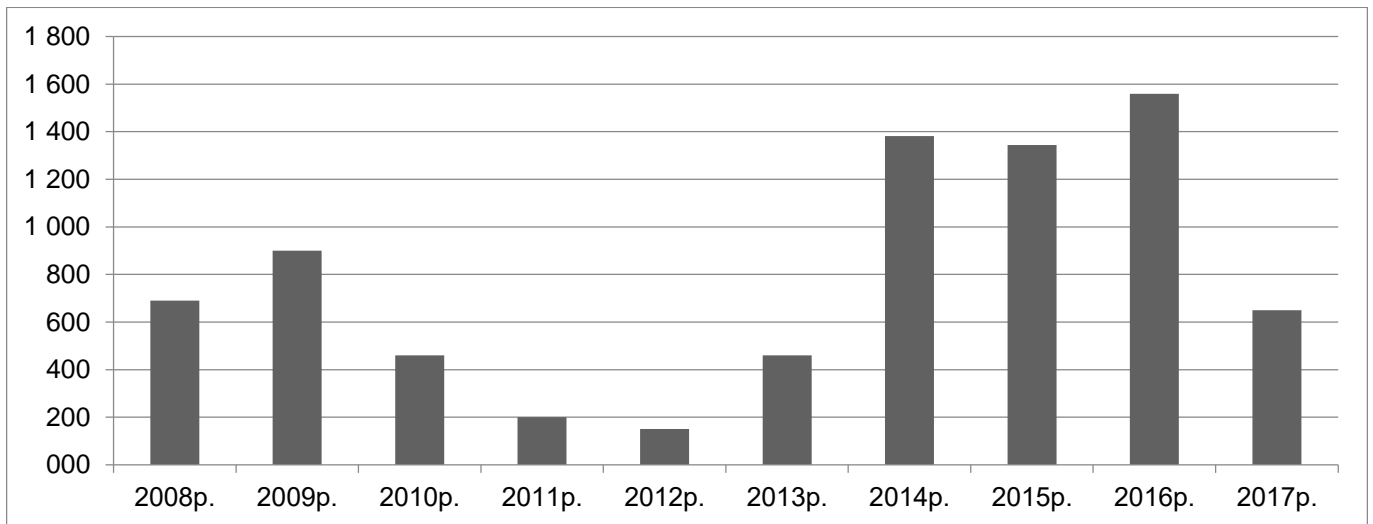

Рисунок 1. Кредитування МБРР України за 2008-2017р.р. (тис. грн.)
(складено на основі даних [14]).

Світовий банк та український уряд впроваджують концепцію партнерства з Україною на 2017-2021 роки, яка має на меті надання підтримки Україні в забезпеченні стійкого відновлення економіки, від якого отримає вигоду все населення України. Нова концепція партнерства орієнтована на підвищення ефективності функціонування ринків, створення належних умов для забезпечення фіскальної та фінансової стабільності, а також на підвищення якості надання послуг для всього населення України. Не зважаючи на те, що Міжнародна фінансова корпорація (МФК) кредитує тільки високорентабельні підприємства в нових індустріальних країнах, а менш розвиненим країнам важче одержати кредит через високу кредитну ставку, Україна спромоглася отримати кредит на підтримку власних виробників і бізнесменів.

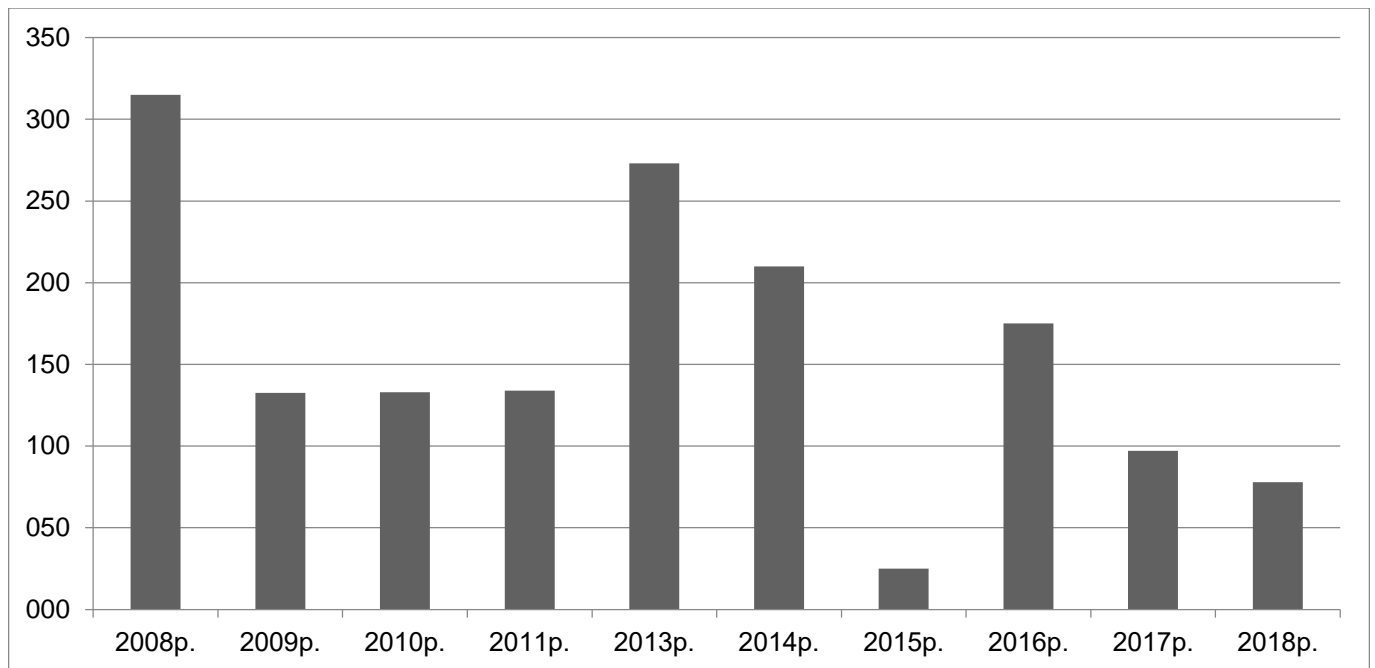

Рисунок 2. Кредитування МФК України за 2008-2018 р.р. (тис. грн.)
(складено на основі даних [14]).

Не зважаючи на відносно невелику кількість інвестиційних проектів, позитивні зрушення в цьому аспекті дозволяють Україні залучити більше інвестицій. Варто зазначити, що більшість цих проектів є активними і охоплюють або аграрний сектор або виробництво. П'ять найперспективніших із них наведено в Таблиці 1.

Таблиця 1. Відкриті інвестиційні проекти 2017-2018 рр.

Назва	Сектор	Дата схвалення	Загальний обсяг інвестицій МФК, дол. США
Agrofusion CL	Агробізнес та лісництво	31.05.2018	17 000 000,00
Ніва К.Л.	Агробізнес та лісництво	25.04.2018	12 500 000,00
Астарта IV	Агробізнес та лісництво	03.03.2018	30 000 000,00
Укрпластик	Виробництво	15.12.2017	18 350 000,00
Фонд Росту Європа III	Фонди	05.06.2017	15 000 000,00

Складено на основі даних [14].

Співробітництво України з МВФ призвело до певних зрушень. Чотирирічна програма Механізм Розширеного Фінансування (Extended Fund Facility - EFF) обсягом 17,5 млрд. дол. є головною складовою плану Міністерства фінансів зі стабілізації економіки України та закладання підвалин для відновлення її зростання, починаючи з 2016 року. Також Міжнародний валютний фонд і уряд України дійшли згоди про запровадження нової програми кредитування української економіки Stand-By взамін програми розширеного фінансування EFF, яка завершується у березні. При цьому обсяг нової програми становить 2,8 млрд SDR, що дорівнює 3,9 млрд доларів США. Як підкреслили в МВФ, це забезпечить стабільність економічної політики української влади протягом 2019 року. Зокрема, це дозволить зосередити увагу на продовженні фіскальної консолідації та зниженні рівня інфляції, а також на реформах, покликаних зміцнити податкове адміністрування, фінансовий та енергетичний сектори. Угода підлягає затвердженню менеджментом МВФ, а також схваленню Радою директорів Фонду. Засідання керівництва МВФ з цього питання планується провести після ухвалення в Україні держбюджету на 2019 рік відповідно до рекомендацій МВФ [10].

Цей механізм призначений для сприяння країнам в подоланні середньострокових і більш довгострокових проблем, пов'язаних з платіжним балансом, викликаних великими спотвореннями, які вимагають фундаментальних економічних реформ. Оскільки Україна перейшла від програми «Stand-by», яка застосовується для подолання короткострокових проблем платіжного балансу, до Механізму Розширеного Фінансування з розряду комбінованої фінансової підтримки (пільговий), то це свідчить про те, що Україна зіткнулась з довгостроковими проблемами платіжного балансу, для яких і призначений EFF.

В контексті визначення потенційних можливостей вітчизняного агропромислового комплексу в системі європейських інтеграційних процесів варто звернути уваги на рентабельність виробництва. Максимальна рентабельність сектора АПК України була зафіксована в 2015 році на рівні 41,7% з формуванням тренду на її зниження в 2016-2017 роках в середньому за рік на 9,5%. У 2017 році аграрно – промисловий комплекс працював із рентабельністю 32,4%. Варто відзначити, що сільське господарство традиційно є лідером з рентабельності

останні 10 років, з перервою на 2013 рік, коли на перше місце вийшов сектор інформації та телекомунікацій з показником 11,8%. Вже декілька років поспіль країни ЄС посідають друге місце в регіональній структурі нашого аграрного та харчового експорту. Таким чином, у 2017 року, зовнішньоторговельний обіг аграрною та харчовою продукцією між Україною та країнами Європи збільшився на 30,8%, або 1,9 млрд. дол., та становив \$ 8,1 млрд. При цьому Україна експортувала продуктів до країн ЄС на 5,8 млрд. дол., таким чином сформувавши досить серйозне позитивне сальдо в нашій двосторонній торгівлі. Найбільшу питому вагу в структурі експорту до країн ЄС мали такі види сільськогосподарської продукції: зернові злаки – 1,7 млрд. дол.; олія – 1,4 млрд. дол.; насіння олійних культур – 1,1 млрд. дол.; залишки і відходи харчової промисловості – 497,5 млн. дол.; плоди, горіхи та цедра – \$ 139,2 млн. дол.; м'ясо та харчові субпродукти свійської птиці – 133,7 млн. дол.; мед – 98,8 млн. дол.; вироби із зерна та хлібних злаків – 96,1 млн. дол.; шкіра із шкур ВРХ, овець, ягнят та інших тварин – 75,7 млн. дол.; соки – 70,7 млн. дол.; казеїни, альбуміни – 40,3 млн. дол.; продукти з какао-бобів, шоколад – 38,2 млн. дол.; продукти переробки овочів, плодів – 38 млн. дол. та інші товари [5]. При цьому головним напрямком експорту української сільськогосподарської продукції залишається Європейський Союз.

Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна, включаючи поглиблення відносин власності на землю та запровадження механізмів реалізації права на власність; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо [4].

Агропромисловий комплекс України сьогодні є чи не лідером у сфері інтеграційних європейських процесів України. В цьому є свої переваги і, відповідно, свої ризики. З одного боку, наша держава розвиває свій традиційний сектор економіки, а з іншого боку недостатньо уваги може приділяти іншим. Тому, варто погодитися з думкою спеціалістів про те, що Україні необхідно здійснювати важливі секторальні реформи. Одним із таких аспектів є створення бренд-орієнтованої економіки України [8, с. 213-218]. Агропромислому комплексу в такій стратегічній політиці належить достойне місце, оскільки Україна не може бути представленою в світі без свого аграрного сектора і високоякісних продуктів харчування.

Висновки. Таким чином, український агропромисловий комплекс має серйозний економічний потенціал, що дозволяє йому знаходитися у стані позитивної динаміки та має хороші перспективи інтеграції у євро простір. Разом з тим, даний процес повинен вписуватися у загальний контекст реформ та секторальних змін в економіці України. При цьому зберігається важлива роль держави в регуляторних процесах економікою взагалі та аграрним сектором зокрема.

Список використаних джерел

1. Аналітика українського ринку експорту кукурудзи. URL: <https://msb.aval.ua/news/?id=24942>
2. Економічний суверенітет держави та напрями його правового забезпечення: [монографія]; за ред. О. О. Ашуркова; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. Донецьк : Юго-Восток, 2012. 406 с.
3. Загальна інформація про Світову організацію торгівлі. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України URL: <http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>
4. Мельник Т. М. Международная торговля в условиях глобальной конкуренции: монография. Киев : Киев. нац. торг.-экон. ун-т, 2007. 423 с.
5. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України URL: <http://www.minagro.gov.ua/>
6. Сіденко В. Розширення Європейського союзу на схід: наслідки для України. Національна безпека та оборона. 2009. №9. С. 25-29.
7. Смирнова К. В. Європейська інтеграція та Україна. Право України. 2011. № 4. С. 153–158.
8. Студінська Г. Я. Бренд у національній економіці України. Київ : ДНДІІМЕ, 2016. 376 с.
9. Студінський В. А. Постчорнобильський синдром: історико-економічний вимір. Чорнобильська катастрофа. Актуальні проблеми, напрями та шляхи їх вирішення. Збірник наукових праць. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. С.126-129.
10. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua>
11. Экономическая безопасность национальной экономики в условиях глобальных вызовов: [монография]. / А. А. Мазараки, Т. Н. Мельник, В. В. Юхименко (и др.) ; под общ. ред. А. А. Мазараки. Киев : Киев. нац. торг.-экон. ун-т, 2010. 718 с.
12. Як український агробізнес стає «зеленим». URL: agrorreview.com/news/yak-ukrayinskyj-ahrobiznes-staye-zelenym
13. Situation and prospects for EU agriculture. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/situation-andprospects/2010_en.pdf.
14. World bank URL: <https://www.worldbank.org>

References

1. *Analitika ukrayins`koho rynku eksportu kukurudzy [Analysis of the Ukrainian market for corn export]*. URL: <https://msb.aval.ua/news/?id=24942>
2. *Ekonomichnyy suverenitet derzhavy ta napryamy yoho pravovoho zabezpechennya: monohrafiya [Economic sovereignty of the state and directions of its legal support: monograph]* / Za red. O. O. Ashurkova; NAN Ukrayiny, In-t ekonomiko-pravovykh doslidzhen`. Donetsk : Yuho-Vostok, 2012. 406 s.
3. *Zahal`na informatsiya pro Svitovu orhanizatsiyu torhivli [General information about the World Trade Organization.]*. Ofitsiyyny sayt Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrayiny. URL: <http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article>
4. Mel'nik, T. M. (2007). *Mezhdunarodnaya torgovlya v usloviyakh global'noy konkurentsii: monografiya [International trade in global competition: monograph]*. Kiev : Kiyev. nats. torg.-ekon. un-t, 423 s.
5. *Ofitsiyyny sayt Ministerstva ahraryoi polityky ta prodovol'stva Ukrayiny [Official site of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]*. URL: <http://www.minagro.gov.ua/>
6. Sidenko, V. (2009). *Rozshyrennya Yevropeys`koho soyuzu na skhid: naslidky dlya Ukrayiny [Enlargement of the European Union to the east: implications for Ukraine]*. Natsional`na bezpeka ta oborona - National Security and Defense, 9. 25-29.
7. Smyrnova, K. V. (2011). *Yevropeys`ka intehratsiya ta Ukrayina [European integration and Ukraine]*. Pravo Ukrayiny - The law of Ukraine, 4. 153–158.
8. Studins`ka, H. Ya. (2016). *Brend u national`niy ekonomitsi Ukrayini [Brand in the national economy of Ukraine]*. Kiev : DNDIIME, 2016. 376 s.
9. Studins`kyu, V. A. (2018). *Postchornobyl`s`kyy syndrom: istoryko-ekonomichnyy vymir [Постчорнобильський синдром: історико-економічний вимір]*. Chornobyl`s`ka katastrofa. Aktual`ni problemy, napryamky ta shlyakhy yikh vyreshennya. Zbirnyk naukovykh prats` - The Chernobyl disaster. Actual problems, directions and ways of their solution. Collection of scientific works. Zhytomyr : ZHNAEU, 2018. S.126-129.
10. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua>
11. *Ekonomicheskaya bezopasnost' natsional'noy ekonomiki v usloviyakh global'nykh vyzovov: monografiya. [Economic security of the national economy in the context of global challenges]*. / A. A. Mazaraki, T. N. Mel'nik, V. V. Yukhimenko (i dr.) ; pod obshch. red. A. A. Mazaraki. Kiev : Kiyev. nats. torg.-ekon. un-t, 2010. 718 s.
12. *Yak ukrayins`kyy ahrobiznes staye «zelenym» [How Ukrainian Agribusiness Becomes «Green»]*. URL: agroreview.com/news/yak-ukrayinskyj-ahrobiznes-staye-zelenym
13. *Situation and prospects for EU agriculture*. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/situation-andprospects/2010_en.pdf.
14. *World bank*. URL: <https://www.worldbank.org>

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Студінський Володимир Аркадійович, кандидат економічних наук, доктор історичних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,

Київський національний торговельно-економічний університет

а/с 123, м. Київ, 03191, Україна

e-mail: studzinskiw@bigmir.net

Романчук Катерина Володимирівна, студентка 3-го курсу Факультету міжнародної торгівлі та права, спеціальність менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, Київський національний торговельно-економічний університет

вул. Кіото, 19, м.Київ, Україна

e-mail: ekvromanchuk@gmail.com

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Студинский Владимир Аркадьевич, кандидат экономических наук, доктор исторических наук, доцент кафедры международных экономических отношений, Киевский Национальный торгово-экономический Университет

а/я 123, г. Киев, 03191, Украина

e-mail: studzinskiw@bigmir.net

Романчук Екатерина Владимировна, студентка 3-го курса факультета международной торговли и права, специальность менеджмент внешнеэкономической деятельности,

Киевский Национальный торгово-экономический Университет

ул. Киото, 19, г.Киев, Украина

e-mail: ekvromanchuk@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Studinski Volodymyr Arkadiyovych, Ph.D. in Economical Science, D. in Historical Science, Professor, Kiev National University of Trade and Economics

Box 123, Kiev, 03191, Ukraine

e-mail: studzinskiw@bigmir.net

УДК 338.49:339.2

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-121-128>

УРБАНИЗАЦІЯ ЯК ВИКЛИК ПРОДОВОЛЬЧІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

Шелудько Л. В.

Актуальність теми дослідження. На ситуацію із забезпеченням і споживанням продовольства, а також на продовольчу безпеку в світі впливає ряд глобальних тенденцій. Основною з них є зростання чисельності населення світу за рахунок країн, що розвиваються і урбанізація населення. Відповідно тема продовольчої безпеки в умовах урбанізації набуває актуального значення.

Постановка проблеми. Слід зауважити, що урбанізація змінює кількість та структуру продуктів харчування, забезпечує зростання попиту на якісну продукцію, справляє вплив на продовольчу безпеку та економічну безпеку країни взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Урбанізація є дуже складним явищем, тому багато відомих зарубіжних та вітчизняних вчених різних напрямів науки досліджували різноманітні аспекти урбанізації. Разом з тим, переважна більшість публікацій здебільшого має теоретичний характер та висвітлює демографічні та географічні аспекти урбаністичних процесів, тоді як питання економічного аналізу і вплив урбанізації на продовольчу безпеку залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання, методи дослідження. Метою статті є дослідження процесу урбанізації як у світі, так і в Україні, а також виявлення впливу урбаністичних процесів на економічний розвиток країн та продовольчу безпеку з метою розроблення рекомендацій щодо перспектив та можливостей для України.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). В роботі було проаналізовано основні процеси урбанізації що відбуваються окремо по країнах та у світі в цілому, а також в Україні. Визначено вплив процесів урбанізації на економічний розвиток країн, а саме, що країни з високим рівнем урбанізації мають високий економічний розвиток і відповідно високий валовий національний продукт в розрахунку на 1 жителя. З'ясовано, що урбанізація також впливає на продовольчу безпеку країн, оскільки чисельність міського населення зростає, змінюється структура споживаних продуктів, зростає попит на продовольство.

***Висновки.** Урбанізація представляє як виклик, так і можливість для розвитку сільського господарства, а також забезпечення продовольчої безпеки. Урбанізація дає можливості для України в умовах зростаючого попиту на продовольство, покращити свій експортний потенціал.*

***Ключові слова:** урбанізація, продовольча безпека, міське населення, сільське населення, валовий національний продукт.*

УРБАНИЗАЦИЯ КАК ВЫЗОВ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Шелудько Л. В.

Актуальность темы исследования. На ситуацию с обеспечением и потреблением продовольствия, а также на продовольственную безопасность в мире влияет ряд глобальных тенденций. Основным из них является рост численности населения мира за счет развивающихся стран и урбанизация населения. Согласно этому тема продовольственной безопасности в условиях урбанизации приобретает актуальное значение.

Постановка проблемы. Следует заметить, что урбанизация изменяет количество и структуру продуктов питания, обеспечивает рост спроса на качественную продукцию, производит влияние на продовольственную безопасность и экономическую безопасность страны в целом.

Анализ последних исследований и публикаций. Урбанизация является очень сложным явлением, поэтому многие известные зарубежные и отечественные ученые различных направлений науки исследовали аспекты урбанизации. Вместе с тем, подавляющее большинство публикаций в основном носит теоретический характер и освещает демографические и географические аспекты урбаністических процессов, тогда как вопросы экономического анализа и влияние урбанизации на продовольственную безопасность остаются недостаточно исследованными.

Постановка задачи, методы исследования. Целью статьи является исследование процесса урбанизации как в мире, так и в Украине, а также выявление влияния урбаністических процессов на экономическое развитие стран и продовольственной безопасности с целью разработки рекомендаций относительно перспектив и возможностей для Украины.

Изложение основного материала (результаты работы). В работе были проанализированы основные процессы урбанизации происходящих отдельно по странам и в мире в целом, а также в Украине. Определено влияние процессов урбанизации на экономическое развитие стран, а именно, что